

Zevende preek over Matth. 24:12

En omdat de ongerechtigheid vermenigvuldigd zal worden, zo zal de liefde van velen verkouden.

U weet, dat een van de voornaamste werkingen van onze zielen, waardoor wij geestelijk zijn, bijzonder is, dat alles wat ons uiterlijk wedervaart, wij dat tot ons geestelijk voordeel zoeken te besteden; want alle dingen moeten ons ter zaligheid medewerken, Rom. 8: 28. Onze Zaligmaker, als Hij kwam bij de Samaritaanse vrouw, die daar kwam om water te putten, neemt dan gelegenheid om van 't geestelijk water te spreken; en gelijk Hij dat deed, zo moeten ook wij het doen. Ik kan niet anders oordelen, dat een Christen, voelende de koude van de lucht, tegelijkertijd gelegenheid neemt om te bedenken de koude van zijn ziel, daarover klaagt, en denkt: *och, dat ik eens mocht branden van liefde jegens mijn Zaligmaker! O, kon ik dat zo gevoelen, en dat wij zo veel middelen hadden om dát te doen vergaan. als wij middelen hebben om de lichamelijke koude, die wij nu gevoelen, te verdrijven.*

Tegen deze zucht zal ik u sterken. Wij spraken in de zomer van de bloeiende ziel, nu in de winter van de koude van onze zielen. Dit zal het onderwerp zijn, dat ik nu zal behandelen. Onze Zaligmaker zegt: ***Omdat de ongerechtigheid zal vermenigvuldigd worden, zo zal de liefde van velen verhouden.***

Twee dingen zijn in deze woorden aan te merken:

- I. Een heilige profetie, die Christus van de laatste dagen doet, namelijk: *de liefde zal verkouden.*
- II. De reden en oorzaak daarvan: *de ongerechtigheid zal vermeerderen*; daar komt het vandaan, de zonde zal vermenigvuldigd worden.

I. Wat zal gebeuren? *De liefde zal verkouden.*

1. Door *de liefde* verstaat de liefde tot God, en tot onze naaste. Liefdeplichten die ons in Gods Woord bevolen worden, Ps. 31: 24: *Hebt de Heere lief, gij al Zijn gunstgenoten; want de Heere behoedt de gelovigen.* Die liefde Gods verstaat hier de Zaligmaker, omdat Hij zegt, dat er een tijd komen zou, waarin de mensen leven zouden als Sodom; en stelt het tegen die wakkere zorg, die men tot de zaligheid heeft, en tegen de liefde jegens Gods gebod.
2. *De liefde ook van onze naaste*; want het zullen tijden wezen, vers 6, 7, in welke men horen zal van oorlogen, en van geruchten van oorlogen. Hij stelt dan deze liefde, tegen de liefde, die men God en zijn naaste bewijzen moet; verstaat dan beide; die warmte van Gods liefde, waardoor men brandt van liefde tot God, en waardoor men zijn naaste alle tekenen daarvan toont, door hem te dienen in de liefde.

Maar *die liefde van velen zal vergaan*; sommigen geheel weg, anderen verminderen. De Goddelijke liefde wordt genoemd: *vurige kolen, vlammen des Heeren, die vele wateren niet kunnen uitblussen.* Hoogl. 8: 6, 7. En dienvolgens de sterkte van deze liefde, die brand en hitte genoemd wordt. Er is ook een mindere liefde, die kwaad is; niet heet, maar die lauw en koud is. Demas had Paulus verlaten, hebbende de tegenwoordige wereld lief gekregen, 2 Tim. 4: 10-11. *Alexander heeft mij veel kwaad gedaan, en onze woorden zeer tegengestaan, en zij hebben mij allen verlaten.* Zij maakten een uiterlijke vertoning, dat ze de Apostel liefhadden, maar koud en lauw wordende, verlieten zij hem. Openb. 3: 15: *Ik weet uw werken, dat gij noch koud noch heet zijt.* Gelijk de warmte van het lichaam zijn graden heeft, koud en lauw, zo ook deze warmte van de ziel, die heeft mee zijn trappen, die op en afgaan.

II. De oorzaak is, *omdat de boosheid meer zou worden.*

1. De een zal van de ander zien, dat zijn liefde verkoudt, en dan zal die dat leren, zodat hij koud zal worden. Die de wereld in 't boze ziet, zal ook verkouden, en met anderen in 't boze lopen ten verderve, 1 Petrus 4: 4. *Waarin zij zich vreemd houden, als gij niet meeloopt tot dezelfde uitgieting der overdadigheid, en u lasteren.* 1 Kor. 15: 33: *En dwaalt niet, kwade samensprekingen bederven goede zeden.*
2. Of de mens zal in zichzelf de wereld beminnen; en dan moet er koude komen, dat gaat vast, volgens Jak. 4: 4: *Overspelers en overspeelsters! weet gij niet, dat de vriendschap der wereld een vijandschap Gods is? Zo wie dan een vriend der wereld wil zijn, die wordt een vijand van God gesteld.* Die zondaren groeien al erger, en worden hoe langer hoe bozer; de ongerechtigheden wassen in getal, en vermenigvuldigen. Dit woord vindt men ook Hand. 7: 17: *Het volk wies, en vermenigvuldigde in Egypte;* en 2 Kor. 9: 10: *Hij vermenigvuldigde uw zaaisel, en vermeerderde de vrucht van uw gerechtigheid.*

Wij hebben tweërlei staat: uitwendig en inwendig, zowel in de zomer als in de winter. Koorts van binnen of van buiten; en zo bemint men God minder als men kwaad ziet doen, en dat zelfs ook doet; en wij beminnen onze naaste ook minder, omdat hij kwaad is. Bijvoorbeeld, men ziet een arm mens, die 't geen men hem geeft kwalijk gebruikt; dat doet onze liefde verkouden, en die koude is van buiten; of anders, men is niet tot geven genegen, en dus is het van binnen; men is koud en niet warm.

Dat zal gebeuren; want in de ouden dag zal de wereld onnut en koud worden, en dan verkoudt ook de liefde. 't Is waarlijk zo van Christus voorzien, dat de ongerechtigheid vermeerderen en de liefde verminderen zou, en zo verkouden, dat men gans geen geloof vinden zou, Lukas 18: 8. Het moet ons dan nu niet vreemd dunken, als men zodoende ziet, dat de leraars en anderen verkouden in de ijver; en dat velen, die over anderen gesteld zijn, pesten van de kerken, hun kinderen en dienstknechten in liefde doen verkouden, en door hun gebreken hun dienst vruchteloos maken; want in die dagen, als de zonden vermeerderen, dan verkoudt ook in velen de liefde.

Leer hieruit:

Dit is een gans jammerlijke en droevige staat voor een Christenziel, dat zijn liefde tot God en Christus wordt verkoud, zodat men de waarheid benadeelt. *Want de Geest Gods zegt duidelijk, dat in de laatste tijden sommigen zullen afvallen van het geloof, zich behevende tot verleidende geesten, en leerlingen der duivelen, door geveinsdheid der leugensprekers; hebbende hun eigen geweten als met een brandijzer toegeschroeid.* 't Is het droevigste kwaad dat dan de liefde zo verkoudt, en de Heere Jezus klagen moet, Openb. 2: 4, 5: *Ik heb tegen u, dat gij uw eerste liefde verlaten hebt; ziet dan waaruit gij uitgevallen bent, bekeert u, en doet uw eerste werken,* of Ik zal anders komen, en u doen bevriezen van koude; gelijk Matth. 25: 5. *Als nu de Bruidgom vertoefde, werden zij allen sluimerig, en vielen in slaap.* Wanneer de valse leraars verderfelijke ketterijen bedekt invoeren, en als velen hun verderfenissen navolgen, door welke de weg der waarheid gelasterd wordt, 2 Petrus 2: 1, 2. Waarover voorheen in 't brede gesproken hebbende, ik nu niets meen te zeggen; en ons teksthooftstuk vers 11, hoe er vele valse profeten zullen opstaan, en velen verleiden. Geen wonder dan dat zulk een kwaad kind uit zulk een boze moeder voortkomt.

Waar komt het anders vandaan, dat de liefde verkoudt dan van de zonden? Kunnen wel van een kwaden boom goede vruchten komen; en moet niet van die gruwelijke moeder een schadelijke dochter gebaard worden; en dat is de oorzaak dat de boosheid meer wordt; volgens 2 Tim. 3: 14. *Weet dat in de laatste dagen ontstaan zullen zware tijden; want de mensen zullen zijn: liefhebbers van zichzelf, geldgierig, laatzinnig, hovaardig, lasteraars, de ouderen ongehoorzaam, ondankbaar, onheilig, zonder natuurlijke liefde, meer liefhebbers der wellusten, dan liefhebbers Gods; hebbende een gedaante van Godzaligheid, maar die de kracht ervan verloochend hebben.* Ziet wat al kwade driften elk in die tijd

hebben zou: daar zien wij de moeder en 't kind. De moeder is *ongerechtigheid*, wat zal de dochter *liefdeeloosheid* beter kunnen zijn? Wanneer de zonde liefde wint, dan is Christus' liefde niet in ons; want die kunnen niet samengaan, Christus en de wereld te beminnen; immers die de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem.

Indien dit zulk een droevig kwaad is, bewaart en behoedt u daarvoor. Maar men kan niet verkouden, die eens recht brandt in liefde tot Christus. Hoe kan de liefde verkouden in 't hart, waarin Christus zijn liefde geschreven heeft? Waartoe dan dit vermanen? Als u nu zegt: ik wil geen middelen aanwenden, zo bent u koud; want die Gods liefde heeft, bewaart zich daarin. Dit zeggen Gods kinderen niet, een gehele gemeente kan wel verkouden; maar dat komt daarvan, dat de goede sterven en geen nieuwe in de plaats komen, terwijl Gods volk minder wordt; dat voor hen zo bitter valt, dat ze wel deerlijk daarover kermen, en uitroepen: *o Heere! behoud, want de rechtvaardigen ontbreken, en de goedertierenen zijn zeer dun geworden.*

Nu dan, weet gij dat Christus u bemint, en dat gij zijn liefde teneinde toe in u zult behouden? Zegt u: *ja*. Welaan dan, zo moet gij alle krachten aanwenden om die liefde te bewaren, en die verkouding zoeken te ontgaan. Bedenkt de schadelijke vruchten der koude, die de ziel krijgt, gelijk ook de koude van het lichaam enige kwade gevolgen heeft.

Dit wenst een Christenziel te gevoelen; zij voelt de koude, noch de uitwerkingen van deze liefde zo niet, om die te ontgaan; daarna zal ik die beide aanwijzen.

1. Merkt u niet, dat een mens lichamen koud zijnde, ongestadig is, dan moet hij beven en sidderen, inzonderheid als ze komt uit kwade gesteldheid van binnen, dan trilt hij. Zo ook, als wij geestelijk koud zijn, dan zijn wij ongestadig om ons werk te doen. Waarom waren de Joden zo wankelmoedig? Jer. 42. Dan beloofden zij te zullen doen wat Jeremia zei, en dan wilden zij weer niet. Ze zeiden: *Hetgeen gij tot ons spreekt in de Naam des Heeren, dat zullen wij niet doen.* Zij waren ongestadig, want zij beminden God niet. Daar komt het vandaan, dat men her en derwaarts met alle winden wordt gesmeten, omdat men God niet bemint; gelijk een koortsziek mens, die alles uit de hand laat vallen; dat doet ook de geestelijke koude. De liefde is gestadig, ijverig en vurig; *ja al wilde iemand geven al 't goed van zijn huis, voor die liefde, men zou hem ten enenmale verachten.* Hoogl. 8: 6, 7. Die liefde gaat al voort en voort, en laat hen niet rusten; zo zal het u ook gaan. Indien u verkoudt in liefde, bent u ongestadiger dan de maan, die men altijd van voren ziet, en nimmer kan stilstaan.

2. De koude maakt alles onvruchtbaar, gelijk integendeel de zomer alles vruchtbaar maakt. Gaat nu eens naar buiten, en zoekt naar die vruchten die in de zomer zijn. alles is dor, uitgenomen 't wintergroen; er is nu niets vermakelijks, daarin de zomer alle dingen schoon staan. Past dit hier op, zo is 't met u, gij kunt niets doen als uw liefde koud en bevroren is; geen vruchten zijn dan bij u, geen aangename bloesem, geen blad tot vermaak; geen vruchten tot voordeel van u en van uw God, omdat gij zijn sterke liefde niet in u hebt. Christus zegt, Joh. 14: 21: *Die Mij liefheeft, zal mijn Woord bewaren.* Maar worden wij eens koud, dan kunnen wij dat niet doen; want dan staat men stil, zonder vrucht te geven.

3. Indien een koud mens wat doet, gelijk hij soms bezig is, 't is hem onmogelijk zulk goed werk te maken als anders; want de handen staan stijf, en 't werk gaat niet van de hand. Zo is het ook met een geestelijke verkleumde, wil hij wat doen in 't geestelijke, het is zo lam en moeilijk, als ze wat doen, zij zouden wel zeggen: ziet, wat een vermoeidheid! Mal. 1: 13. Waar komt het vandaan? De handen waren koud, en daarom wilde het werk niet van de hand, het was een last en vermoeidheid voor hen. Maar hoe gaat alles van de hand, wanneer men maar van liefde brandt jegens Christus; alles is een lust voor hen. Ps. 40: 9: Ik heb lust, o mijn God! om Uw welbehagen te doen, Uw wet is

in het binnenste van mijn hart. Gelijk Jakob, Gen. 29: 20, alles viel hem licht te doen, om zijn beminde Rachel. Wilt u dan met lust en vermaak de godsdienst waarnemen, wacht u voor koude, en zeg met David, Ps. 119: 35: *Doet mij treden op het pad van Uwer geboden, want daarin heb ik lust; en vs. 81: Mijn ziel en ogen zijn bezweken van verlangen naar Uw heil en toezeggingen.*

4. Nog een schrikkelijk gevolg der koude is, dat zij de dingen hard maakt, en 't water zelfs wordt bevroren en hard, waar men tevoren andere dingen week mee maakte. Farao's hardheid van het hart kwam, omdat hij God niet diende noch beminde, daarom was hij koud en ongevoelig, zodat hij zijn verstokt hart verhardde. God had de Heidenen zoveel licht gegeven, dat zij Hem zien en betasten konden, Rom. 1: 20,21, doch zij eerden Hem niet, zij zagen een vonkske van Gods liefde, maar beminde het niet. Wat gebeurde dus? Daarom heeft God hen overgegeven in een verkeerde zin, om dingen te doen die niet betamen. Dat is de Heidenen geschied, als zij God niet beminde; hoe zal het dan met hen gaan, wier harten als met een brandijzer zijn dichtgeschroeid. Och! wandelt dan niet gelijk de andere heidenen, in de ijdelheid huns gemoeds, verduisterd in het verstand, vervreemd van het leven Gods, door de onwetendheid die in hen is, en door de verharding huns harten; welke ongevoelig geworden zijnde, zichzelf hebben overgegeven tot ontuchtigheid, om alle onreinheid vurig te bedrijven, Ef. 4: 17-19. O, wat goed doet ons de Heere! Is 't alleen als de heidenen? Nee; Hij geeft ons Zijn Woord en Geest; wij zien Christus voor onze ogen als gekruist.

Indien nu onze liefde begint te verkouden, zo zal onze overgiving evenals van de Joden en heidenen verschrikkelijk wezen. Indien die arme heidenen, omdat zij een klein straaltje hadden, en verkoudende, zijn overgegeven in zulk een gruwelijke ellendigheid, ... wat meent u dan dat de Heere ons niet doen zal, zo wij nu komen te verkouden? Deze Zon moet in ons krachtig wezen, die is niet als de natuurlijke zon, want dit licht werkt door onze harten. Maar ik vrees dat velen daarvoor verhard zijn; want men hoort nu dikwijls woorden, die bij heidenen zó nauwelijks gesproken zijn. Wat meent u, ... als wij zo verkouden, dat ons de Heere niet eens overgeven zal in onze zonden, om harder en kouder te worden, totdat wij eens in eeuwigheid zullen branden in de hel.

O, wat is die geestelijke koude een schrikkelijke zaak! U gevoelt ze zo niet als de lichamelijke koude. Gaf God u maar ogen om die koude der ziel te zien, en te voelen, dan zou de lichamelijke koude u wel hitte schijnen te wezen; en u zou zeggen: *ik heb tevoren naar een schijn van koude gezien.* U doet uw klederen aan om u te verwarmen, ... maar komt nu, ik zal u goud aanwijzen, komende uit het vuur; en ik zal u klederen tonen, welke, indien u ze wilt aantrekken, niet alleen uw schandelijke naaktheid zullen bedekken, maar u zult ook brandende worden van liefde tot Christus. En dat zijn deze:

1. U moet om de koude te verdrijven, alle vuile dampen van de zonde en van de liefde tot de wereld uit u verdrijven; *want zo wie een vriend der wereld wil zijn, die wordt een vijand Gods gesteld, Jak. 4: 4. In welke de liefde is tot de wereld, die kan niet branden in liefde jegens Christus, en de liefde des Vaders is niet in hem, 1 Joh. 2.* Dat is vast, *men kan geen twee heren dienen: Christus en de wereld, Matth. 6: 24.* Dus zijn wij bezig om door de begeerlijkheid des vleses, de lust der ogen, en de grootheid des levens, de zonden aan de hand te houden. Nee, dat mag niet zijn, de zonde moet geheel uit ons hart gebannen worden, dan is de liefde tot de ongerechtigheid weg, maar anders is God te dienen en te lieven een last, als Mal. 3: 14: *Gij zegt: het is tevergeefs God te dienen, want wat nuttigheid is het, dat wij zijn wacht waarnemen, en dat wij in het zwart gaan voor des Heeren aangezicht?* Wij willen niet dienen. Zij beminden de Heere niet, omdat zij de zonden liefden, en die gelukkig achtten. De oorzaak is, dat ze de Geest van Christus missen; want er is geen beter middel om het koud vergif der zonde uit uw ouden mens te verdrijven. U hebt vergif ingenomen; maar u moet alle boosheid afleggen.

Wel, kan men dan volmaakt zijn?

Dat is niemendal. Ja, volmaakt kan men de zonden willen uitdrijven, oprecht, of meteen zoveel zonden laten als mogelijk is, altoos alle haten en vlieden.

2. Gij moet u kleden. Als u koud bent, dan doet gij klederen aan. Hier ook zo, u moet voor de koude der ziel geestelijke klederen aandoen dat kleed is Christus, daarmee kunnen wij alle koude uitstaan, dat moeten wij aandoen; want er is geen beter middel om de geestelijke koude te verdrijven, en uw bevroren hart te ontdooien en te verwarmen. Zoals Augustinus ondervond, die onder het lezen van deze nadrukkelijke woorden bekeerd werd, Rom. 13: 12 14: *De nacht is voorbijgegaan, en de dag is nabij gekomen. Laat ons dan afleggen de werken der duisternis, en aandoen de wapenen des lichts, en zo in de dag eerlijk wandelen.* De ziel doet de Heere Jezus aan als een kleed, als ze met de verloren zoon haar naaktheid gevoelt, en zegt: *Ik zal opstaan, en tot mijn Vader gaan, en zeggen: Vader, ik heb gezondigd, tegen de hemel en voor u, en ben niet waardig uw kind genoemd te worden,* Lukas 15: 18, 19. Zij grijpt Hem aan en zegt: *Heere Jezus, Gij hebt uw warm bloed gestort, om mijn zonden, en om mij brandende te maken; hebt Gij mij vele zonden vergeven, ik wil U ook veel liefhebben.* Daaruit komt een haat tegen de zonde, zodat men de zonde niet meer kan beminnen. 't Is alsof men zegt: die mens ziet de zonde, en hij is blind, dat strijdt tegen elkaar; want wie Christus aanziet, die haat alle zonde, en bemint God; want in Christus ziet hij Gods uitnemende liefde, dan gevoelt hij de liefde Gods aan zich bewezen, als men Jezus aandoet, dan bemint men Hem, volgens 2 Kor. 5: 14 15: *De liefde van Christus dringt ons, als die oordelen, dat indien Één voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn, om niet meer zichzelf te leven, maar Dien, Die voor hen gestorven en opgewekt is. Wij kennen dan niemand meer naar het vlees. Zo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel: het oude is voorbijgegaan, ziet, het is alles nieuw geworden. Wanneer de bruid Jezus haar Bruidegom zag, zegt ze: Ik ben krank van liefde; want wat aan Hem is, is gans begerlijk,* Hoogl. 5. Zij werd flauw van liefde. Doet dat kleed maar aan.

Ja, ik ben te koud.

Niemendal: is iemand te koud om klederen aan te doen? U kunt ook niet te koud zijn om Christus aan te doen.

Ja, maar wat zal dat wezen, Jezus schijnt zo koud, en als een dor rijsje?

Niemendal, doet Hem maar aan, al schijnt Hij koud, en geen hart voor u te hebben. Iemand koud zijnde, werden klederen gegeven, om aan te trekken; maar als hij zou zeggen: *Zou dat mij warm maken, de klederen zijn zo koud als ik.* Ja, beproeft het dan maar.

3. Die koud is oefent zich met arbeid om warm te worden; zo moet men ook doen, wilt u geestelijk branden, doet geestelijke oefeningen, en dat zal u gewis warm maken in de oefening van deze liefde. Is u de hitte dienstig?

- (1) Lees gedurig Gods Woord, dat zal u brandende maken, als de Emmaüsgangers, die zeiden: *Waren onze harten niet brandende in ons, als Jezus met ons sprak, en ons de Schriften opende.* Zij waren zo koud in de liefde maar werden haast warm, Lukas 24: 32. Dat gij maar in Jezus' liefde bleef, en Zijn Woord bewaarde, en 't Woord van Christus rijkelijk in u woonde; u neerwierp voor Jezus' voeten, Hem aanbad, uw hart voor Hem uitstortte, dan zoudt gij wel brandende worden. Hoort ook Gods Woord, dat is als een vuur en hamer om koude en verharde harten te verwarmen en te vermorzelen. God opende Lydia's hart, dat zij acht gaf op 't geen door Paulus gesproken werd. En de stokbewaarder riep uit: *lieve heren, wat moet ik doen om zalig te worden?* Bidt dan om ontdekte ogen opdat u mag zien de wonderen van Gods wet, Ps. 119: 18. En oefent u zo in deze middelen der genade en van zaligheid, het zal u wel brandende maken.
- (2) Oefent u ook in het doen van deze liefde zelf, uw naaste te beminnen, en lief te hebben als uzelf. Dat gij nu naar arme lieden liep in de hutjes, ziende hun armoede, en uw beurs voor hen opende, dan zou uw hart, dat anders gesloten en bevroren is, haast opengaan, en u brandende worden.

Als u zegt: *dat valt te zwaar. zou ik als de Samaritaan de gewonde verbinden, die zieke genezen, de naakte kleden, de verdrevene in mijn huis brengen?*

Ja, gij mag u daaraan niet onttrekken, en uw oog verbergen voor uw vlees; zulke zware dingen zijn het die, als u ze doet, u haast warm kunnen maken.

4. Kunt u niet warm worden door wat te doen van binnen, zoekt gij het van buiten, en legt vuur aan om u te verwarmen, Joh. 18. Hand. 28, men haalde hout en vuur bijeen, om zich te verwarmen, gelijk de ervaring nu dagelijks leert. Doet gij ook zo; kunt gij u van binnen niet verwarmen, doet het van buiten, door Godzaligen te bezoeken. De bruid schortte niets dan koude, en zij kon Jezus niet vinden, zij was geheel koud geworden. Kunt gij Hem niet vinden, stookt een vuur aan, en gaat uit bij de voetstappen der schapen, dat zijn de gelovigen, Hoogl. 1: 8. *En laat ons op elkaar acht geven, tot opscherping der liefde en der goede werken, en laten wij onze onderlinge bijeenkomsten niet nalaten, maar elkaar vermanen*, Hebr. 10: 24. Als hier en daar wat vuur is, brengt het samen, legt het bijeen, en steekt er de brand in, dat kan een goed vuur maken, en daar kunt gij u bij warmen. Blijft dan niet alleen zitten, maar gaat uit; want andere Christenen staan al en branden; loop daar bij dat vuur. Zo wijs bent u wel naar het lichaam, bent u koud, u stookt een vuur, en loopt daarbij; doet zo ook in 't geestelijke, gaat bij dat vuur dat de vromen in zich hebben, die dikwijls dat zelf niet weten, en warmt u daarbij. Ja, al bent gij beiden koud, slaat u tegen elkaar, en u zult heet worden; gelijk twee koude stenen, die men niet laat stil liggen, maar tegen elkaar slaat, haast vuur geven.

Tekenen van een koud hart

1. Koude mensen hebben dit teken van een versteend hart in zich, maar zoekt het verbrijzeld te krijgen, door de hamer en het vuur van Gods Woord. Velen zijn er die vuur handelen met de hand, als ze koud zijn; zo zijn er velen die omtrent de verzoeking stout naar het vuur lopen, de verzoeking in de hand nemen, zonder vrees van zich te branden. Petrus liep stout naar de verzoeking, en toch was hij koud; doch die zich ras brandt, als hij 't vuur aanraakt, is niet koud, alzo hij het aanstonds gevoelt. Maar indien iemand 't vuur der zonden in zijn boezem kan dragen, zonder zich te branden, die mens heeft geen teer geweten, maar is ijskoud. Want gelijk men iemand het vuur in de hand ziende hebben, daaruit besluit: die mens moet koud wezen, zo ook ziende, dat een mens de zonde doet, alsof hij geen vuur aanraakte, gelijk hem en ook anderen toeschijnt, die mens is als koud en dood in zonden en misdaden.
2. Een ander teken van koude is, wanneer de mens een hartelijk verlangen naar 't vuur heeft. Zo is ook een teken van de verkleumde ziel, die naar vuur verlangt; niet naar deze hitte van liefde, maar naar 't vuur van de zonden, als men maar verlangt om de zonden te doen, gelijk Amnon naar Thamar, en zich tot hoereriej en dronkenschap overgeven, ja, alle goddeloosheid vurig bedrijven.
3. Die mens is koud, welke bij 't vuur zijnde, zich daarin dan verblijdt en tevreden is. Ook is die koud naar de ziel, die het vuur van de zonde handelende, daar blijde in is; die boosheid doen zonder versaagdheid, ja, met behagen, en die het een spel is gruwel te doen, en te lachen in hun kwaad.

Integendeel is hier een teken de ware brand van liefde. Als iemand de koude in het lichaam gevoelt, dan is hij koud; maar als men de geestelijke koude gevoelt, dan is men warm. Wanneer men 't hart tot God opheft, dan is men brandende van liefde tot God in Christus. Een koud mens is in de winter altoos warm van binnen; zo is het ook met een geestelijk verkleumde, die nochtans brandende is; van buiten is hij koud, als de verstorven bomen, daar is geen leven, maar van binnen is er nog sap. Ziet of het ook zo met u is. Bent gij van binnen nog niet brandende van liefde jegens Jezus? Wat is de haat van uw ziel, zijn het niet de zonden die u zo kwellen? En wat is de begeerte van uw ziel, zijn

het niet de wateren des levens in Christus? Dat is een teken, dat gij nog niet verkoud bent, waar anderen verhard zijn.

Het is te beklagen dat het Woord Gods, en het prediken van zijn dienaren, niettegenstaande dat krachtig voorgesteld wordt, nog zo weinig kracht heeft op de harten van de mensen. Al verheffen zij hun stemmen als een bazuin, al spreken zij krachtig op verschillende wijze nochtans is het alles tevergeefs. *Want wie heeft onze prediking geloofd, en aan wie is de arm des Heeren geopenbaard?* Jes. 53: 1. Tevergeefs heb ik mijn arbeid aangelegd. Jeremia klaagde ook dat hem het Woord de gehele dag tot een smaadheid en schimp was, zodat hij voornam in die Naam niet meer te spreken, Jer. 20: 9. De mensen waren ijskoud en liefdeloos. En zo gaat het tegenwoordig nog onder ons, er is geen verandering op al die krachtige middelen, hoe men predikt, op welke wijze; het is of het maar een praatje was, zij achten het niemendal, de mensen blijven dezelfde, en het Woord is als een reuk des doods.

De redenen hiervan zijn:

- de uitwendige oorzaken, des duivels loosheid, die het goede zaad uit het hart van de mens wegneemt; of onze menigvuldige bezigheden met de dingen van deze wereld; en zo wordt dit goede zaad verstikt. Anderen wijken af door verdrukking; het hart is niet veranderd, en daarom is het Woord hun tot een aanstoot, en een rots der ergernis. Wordt men eens geraakt en overtuigd, men zoekt het door vermakelijk gezelschap te verdrijven, en doet als de anderen, die lachen, en drinken, en spelen, en van het zondigen een spel maken. Dus wordt de ongerechtigheid vermenigvuldigd, en daarom komt de liefde te verkouden.
- De inwendige oorzaken, dat Gods Woord zo weinig vrucht doet, tot onze verandering, is gebrek aan vochtigheid, omdat het Woord zowel als ons koud hart, geen sap heeft, daarom verdort het. Daarbij komt de steenachtigheid van het hart. Het Woord wordt op stenen gezaaid, en daarom kan het geen vrucht voortbrengen. Laat de predikant het nog zo veel en krachtig zeggen, het zal al evenveel zijn, het Woord doet geen nut, omdat het ongelovig hart ook liefdeloos is, zonder warmte, koud en verhard.

O, dat die heerlijke belofte Gods, om temeer vruchten te dragen, aan ons eens vervuld werd! Ezech. 11: 19: Ik zal het stenen hart uit hun vlees wegnemen, en Ik zal hun een vlesig hart geven, opdat zij wandelen in Mijn inzettingen. Uit dit hart des mensen komt leven en bewegen voort; waarom Salomo zegt: *Behoedt uw hart, en bewaart het boven al wat er te bewaren is, want daaruit zijn de gangen des levens.*

- Wanneer het verstand wordt verlicht en uitgebreid, de wil gebogen en geheiligd, ja als al de hartstochten en bewegingen van de ziel gaande worden, om God te kennen, dienen, vrezen, lieven en loven. Het hart van een onbekeerd mens is onbuigzaam, koud en ongevoelig; ja zo hard, dat hoe men er op slaat, het heeft geen indruk; laat de leraar nog zo hard prediken, slaan met de hamer van Gods Woord, en steken met het geestelijk zwaard, het wil er evenwel niet in, het is een koud bevroren hart, gelijk steen van nature koud is, en er is geen warmte in; het is een droog hart, er is geen vochtigheid in; het is geen zomer maar winter in de ziel. Maar een vleselijk hart, dat zacht en buigzaam is, dat krijgt haast indruk, en dat kan door de dienaars zeer wel behandeld worden: het hart smelt als was voor het vuur van Gods Woord, en dat is hun dan een reuke des levens ten leven.
- Dan komt de zondaar zich te bekeren, en is genegen om in Gods inzettingen te wandelen; dan wil hij Gods Woord horen, en ook bewaren; zij leggen het bij zich op tegen de honger, gelijk als Farao deed tegen de lichamelijke honger. Zij zouden dan zeer voorzichtig zijn. gelijk die man, die zijn huis niet bouwde op 't zand, maar op een rotssteen; als dan de winden van tegenspoed daartegen sloegen, zo zouden zij niet haast bewogen worden. Zij willen niet alleen het Woord

horen, maar dat ook inderdaad doen. Er zijn er nog wel die veel horen en weten, en de predikatiën kunnen navertellen, en veel onthouden, maar zij doen daar niet naar; daar nochtans niet die het Woord horen, maar die het doen, zalig gesproken worden, die het inderdaad en waarheid betrachten in de liefde dat is een klaar merkteken van een Christen.

Maar een onwedergeboren ziel, die koud en lauw is, ja versteend van hart, kan het Woord Gods gans geen vrucht doen. De Heere zei tot de profeet Jeremia. hfdst. 1: 19, van de verharde Joden: Zij zullen naar u, noch naar Mij horen. En Ezech. 3: 7: Zij zijn een gans weerspanning volk, zij zullen naar u niet horen; want zij hebben hun hart harder gemaakt dan een diamant, Zach. 7: 13. Hier vandaan kwam het, dat de Joden zo verhard waren, dat hun verweten werd, Hand. 7: 51: *O, gij hardnekkigen en onbesnedenen van harten! altijd weerstaat gij de Heilige Geest.*

Zulke koude, versteende harten, weerstaan de slagen van Gods Woord, gelijk een steen tegen een huis geworpen, terug stuit; het heeft geen vat. De predikanten mogen prediken en slaan met de hamer van Gods Woord, het zal de harten niet raken, noch zij willen niet horen; gelijk Farao, wat ook de Heere door Mozes zei, zijn hart bleef verstokt en verhard, Exod. 9. Zulk een koud hart heeft geen zachte grond, en daarom kan het Woord geen vrucht doen, omdat de grond te hard en te steenachtig is. Het hart is nog niet veranderd en bekeerd. Het land kan geen vruchten meer voortbrengen, al vorens het weer opnieuw omgeploegd, veranderd en bezaaid wordt. Zo is het ook met ons hart, het moet omgekeerd, gebrakt en geploegd zijn, eer het Woord daarop vrucht doen kan. Maar de onwedergeboren koude harten zijn liefdeloos, onbekeerd en onveranderd, zij liggen nog stijf op hun droesem. Zef. 2: 12, Zij hebben de sluimering lief en slapen in de zonden, zodat ze geen vochtigheid van genade in zich hebben; zij mogen van buiten wat bevochtigd worden, als Farao; maar het berouw en de droefheid komen niet van binnen, uit het hart, en daarom doen de genademiddelen geen vrucht; als hen de plaag drukt, mogen zij eens bewogen worden, en door de schrik des Heeren, en 't vreselijk oordeel *bijna een Christen* worden.

Maar Gods kinderen worden niet alleen van buiten zo wat warm en bevochtigd, maar ook van binnen krijgen zij de vochtigheid van de regen en bestralingen des Geestes, zodat hun harten branden als de Schriften geopend worden; en die vochtigheid verspreidt zich zo door de gehelen mens; en dat niet alleen voor een korte tijd, gelijk het land waar slechts een vlaag op valt, en terstond weer opdroogt. Zo was het met Farao, wanneer de vlagen van Gods oordelen hem drukten, zo was 't wel; maar zo haast dit weer over was, dan ging hij ongevoelig heen, en zette zijn hart daar niet op. Maar zo is 't met Gods volk niet, zij zijn gedurig bevochtigd, is het niet in de daad, zo is het, in deszelfs hebbelijkheid.

Is 't niet schrikkelijk, dat veel mensen onder ons nog zo koud, liefdeloos en versteend van hart zijn; dat klaar blijkt, omdat velen onder ons nog zo onveranderd blijven. Horen zij Gods Woord, het hart wordt niet week, het gaat het een oor in en 't andere uit. 't Is niet genoeg dat men het Woord hoort, als gij het niet aan uw hart brengt; gij moest horen en doen samen paren. Velen willen niet meer van het woord aannemen, dan met hun zin overeenkomt, zodat zij de woorden Gods in de wind slaan en die geenszins doen. Het blijkt ook, omdat velen zo tegen de oefening van doen gekant zijn, en als tegen strijden.

Wilt u nu weten of gij ook versteend en traag van hart bent, of koud, en zonder natuurlijke liefde; ik zal het u tonen in de volgende dingen.

1. Wanneer iemand in de kerk komt, alsof hij tot Gods volk behoorde, de woorden horen en niet doen, Ezech. 33. Is het zo met u gesteld? Dan is uw hart nog koud, hard en versteend.
2. Ziet hoe gij u gedraagt omtrent Gods bedreigingen, of u daar gevoelig voor bent, gelijk Josia, wiens hart er week onder werd; en zo kwam hij met vrede in zijn graf.

3. Onderzoekt u hoe gij u gedraagt omtrent de oordelen des Heeren, over uw persoon of huis, bijzonder over land en Kerk.
4. Hoe gedraagt gij u als gij bestraft wordt, en op uw zeer getreden? Ziet of gij het wel of kwalijk neemt, 't zij in de persoon, of omtrent het Woord, of gij met David kunt zeggen, Ps. 141: 5: *De rechtvaardige sla mij, en het zal weldadigheid zijn.*
5. Ziet of gij 't goede gewillig doet, of onwillig. Gods volk moet zeer gewillig zijn op de dag van Jezus' heikracht, Ps. 120: 3. Indien gij weerspanning bent in 't betrachten van het goede, en het zo blijft, u kunt niet in de hemel komen.
6. Klaagt gij over het gebrek van 't goede te doen? Dat is reeds een goed werk, doet u juist zoveel goed niet als anderen, denkt niet dat u niemendal doet, omdat u wel meer wilde doen; mogelijk ziet gij niet wat goed u doet, en hoe u toeneemt in de genade; anderen mogen hoger groeien in groter mate van kennis en geloof; wel, u mag weer in de diepte groeien, van vernedering, droefheid over uw zonden en gebreken; want de genade groeit zowel in diepte, als in hoogte. Groeit u in de laagte, verwerpt dan uw staat niet, en besluit niet dat uw hart koud en onvruchtbaar is, gelijk de Kerk klaagt, Jes. 63: 17: *Heere waarom verstokt Gij ons hart? Waarom doet Gij ons van uw wegen dwalen, dat wij U niet vrezen?* Velen achten de middelen te klein, en denken, hun hart wordt daardoor niet beter; gij moet de genademiddelen hoogachten, en daardoor wijzer en beter worden. Is uw hart koud en zonder leven, verwerpt dan uw staat niet, dus zoudt gij trouweloos worden aan het geslacht van Gods kinderen, Ps. 73. Is het nu winter, het zal eens zomer worden. U kunt nog klagen over uw gebreken; een geheel doof of dood mens hoort men nooit klagen; oordeelt dan van uzelf, zowel als van anderen, naar de aard der liefde.

Zoekt dan, Christenen, uw verkleumde liefde verwarmd te krijgen door de liefde Gods, en laat de liefde van Christus u dringen tot wederliefde. Het zal dit zoete leven van die gevoelige tegenwoordigheid van een korte duurzaamheid maken, wanneer die geopenbaarde liefde de ziel niet opwekt tot de oefening van zelfonderzoek en Goddelijke droefheid. Dit is de eigen vrucht van die zoete gemeenzaamheid, en het middel om het te verzekeren; want er is niets dat zo krachtig de ingewanden kan ontroeren en dit vuur aanblazen, om deze te doen overkoken in een vuur van heilige gramschap en haat tegen de zonden; of zo krachtig het hart smelten en week maken, in plasregens van droefheid, in de gedachten aan hun vorige goddeloze gedaante, en omzwerfing van gevoelen van zijn liefde, wanneer Hij tot de ziel zegt: *Ik ben met u bevredigd, over alles wat gij gedaan hebt.* En om de ziel hiervan te overtuigen, vernedert Hij zich om haar te omhelzen en te kussen, en haar toe te laten tot de zoete gemeenschap en vereniging der ziel met Christus, door een geestelijk huwelijk; gelijk klaar te zien is, Ezech. 16: 8: *Als Ik nu bij u voorbijging, zag Ik u, en ziet uw tijd was de tijd der minne: zo breidde Ik Mijn vleugelen over u uit, en dekde uw naaktheid; ja Ik zwoer u, en kwam met u in een verbond, spreekt de Heere, en gij werd de Mijne.* O wonderlijke liefde!

Wanneer nu zulk een bekeerd zondaar Gods barmhartigheden overdenkt, in het kwaad te overwinnen, door zijn barmhartigheid en goedheid, dan is het dat de omhelsde ziel zich in gedachten brengt, hoe de Heere bedroefd is geweest, en onteerd door haar hoerachtige hart, welke van Hem afkeerde, en haar afgoden heeft nagehoereerd. En in dit gezicht walgt zij van al haar kwade en boze wegen; zodat de arme ziel wordt ter neergeslagen in haar eigen ogen, totdat Jezus haar aanspreekt, en zegt: *Mijn duive, mijn volmaakte en schone, gij hebt Mij 't hart gestolen met een van uw ogen.* Dat brengt de ziel in gedachten, de liefde bedekt een menigte van haar kwaden, om te treuren als de duiven der dalen, ook over deze ongerechtigheid, welke Jezus bedekt; want deze duivenogen zijn waterig en nooit te minder schoon, omdat ze bedauwd zijn met tranen. O, hoe zou zulk een ziel, die deze gelegenheid werd gegeven, om het te leggen op haar koud en hard hart, die brandende liefde van Hem, tot die einde om het hart verbroken en smeltend te krijgen, in liefde en in Goddelijke

droefheid door zijn hitte wegzinken, welke tevoren, eer die Zon scheen, en zijn liefde was uitgestort in het hart, was bevroren in zulk een hardheid, dat geen traan kon voortkomen!

Ik weet geen dingen welke zo zeker vervreemding verwekken en dit droevig geheim vertonen, dat de meeste belijders grote vreemdelingen zijn van deze vreugde van de Heilige Geest, en een gemeenschap naar Jezus, dan dat zij zulke vreemdelingen zijn in deze oefeningen van liefde tot God in Christus.

Hierin bestaat het gehele werk van de godsdienst, dat wij te doen hebben op de wereld (het andere is voor de hemel) door de bekering tot God, en geloof in de Heere Jezus Christus. Zodat, als de oefening van bekering noodzakelijk is in het begin, wanneer wij onze voet beginnen te zetten op de weg des Heeren, het eerste gezicht dat de mens krijgt van zichzelf, in dat hij een zondaar is, en van Jezus Christus als een Zaligmaker. O, zijn hart begint dadelijk te kloppen met een heilige vrees, en te branden in een gramschap en haat, uitbarstende uit zijn ogen en mond, in bittere klachten. Zodat deze grond heeft gelegd voor 't verschil, of geloof of bekering voorgaan; welke zo moet beantwoord worden. dat, hoewel het geloof eerst beweegt en gaande maakt tot een heilige oefening, en het verborgen geloof zichtbaar gemaakt, en is zo veel het werk van de bekeerden, totdat zij in de hemel zijn, waar alle tranen van hun ogen zullen afgewist zijn.

Hij moet als gedurig wenende heengaan, en zijn weg met tranen bedauwen, in een gezegend gezicht wat hij is geweest. Het klein achten van deze plicht doet onze zon te vroeg ondergaan op de middag; het gebrek van zo wenende te gaan, in een gebrokenheid van het hart in Goddelijke droefheid, als het een blindheid des verstands uitspreekt, in hardheid van het hart, welke zo nauw vermaagschapt zijn, dat de een is genomen voor de ander, omdat een ziende oog door zijn tranen moet getuigen, een verbrijzelde en gevoelige ziel; zo doen zij ons leven en uitteren, zonder de vertroosting der treurigen; want zij hebben veel oogst van vreugde in een jaar, en zij alleen hebben maar die veel zaaitijden van tranen; *want die met tranen zaaien, die zullen met vreugde maaien*, Ps. 126: 5.

Zulken willen Christus evenals de Bruid, gelijk een bundeltje mirre tussen haar borsten liggen, de eigen plaats voor Jezus, met wie een ziel getrouwd is, en dat met zulk een ernstige aanhouding als Rachel met Jakob, Gen.20: 1. En zo de Heere in Zijn grote teerheid het hun weigert, en om dit te verzoeten zegt, evenals tot Abraham, wanneer Hij hem in een gezicht verscheen, Gen. 15: 1: *Ik ben u een Schild, uw Loon zeer groot.*

Nochtans antwoordde hij: *Heere, wat zult Gij mij geven, daar ik zonder kinderen heenga? Wat zult Gij mij geven, om mijn leven zoet voor mij te maken? Zo ik niet mag krijgen waarom ik Uu gebeden heb.* O! de naam van de geheiligde man was één lettergreep korter op die tijd; en zo was zijn geloof en genoegen in God de Belover, en zijn vertrouwen in die grote dingen die beloofd zijn. Maar daarna kwam hij door Gods genade tot zulk een mate van het geloof in de beloften, en zulk een welgevallen in God, zodat hetgeen hij hier met zulk een ernst had gezocht, wanneer hij het had gekregen, hij offert het op, zonder enig tegenspreken, aan de Gever; in welk opofferen hij het Hem te zekerder werd; en dat was de grote proef van de grootheid van zijn geloof, en de rijpheid van zijn welgevallen in God de Almachtige, zijn hoogste goed en algenoegzaam Deel.

Maar indien dit geheiligde Abrahamsvuur en hitte in zulk een gelegenheid een weinig smook of rook had van menselijke zwakheid; o hoeveel te meer hebben wij te waken, wanneer onze harten zo koud zijn, om dan wel acht te geven op onze geest in ons zoeken, en wel toe te zien dat wij de Heere niet beschuldigen, wanneer Hij ons weigert te geven de begeerten van onze harten! O hoe zou het een ziel beschaamd doen zijn in die gelegenheid, terwijl de Heere Jezus Zich vernedert om hen te omhelzen, en te zeggen, als Elkana tot Hanna:

"Wat schort u Mijn bruid, waarom weent gij? Waarom is uw hart droevig? Waarom eet gij uw lekkernijen niet, en dat goede deel dat Ik u gegeven heb? Wat is de oorzaak, wat kan u schorten, terwijl gij Mijn gemeenzaamheid geniet? Wat ontbreekt u om uw eigen ziel welriekend te maken met vermaak, terwijl Ik bij u tegenwoordig ben? Ben Ik u niet beter dan tien zonen? Wat het ook is dat gij wilde hebben, ben Ik u niet waardiger? Is de gelukzaligheid van Mij te hebben, niet tienmaal meer in al wat gij kon hebben, indien het u gegeven was, dat u zoekt met zulk een ernst?"

O, hoe zou de ziel beschaamd zijn over de gedachten van Jezus te dringen om zo te pleiten? Ja, met wat een gebroken hart zou hij zien op zijn wangedrag, te denken dat hij in zulk een dag van toegang een verzoek zou hebben te doen, met zulk een ernst, dat hij kon verkregen hebben, zonder dat zijn ziel achting voor Jezus had, en hun temeer zou geweest zijn, en de ontvanger temeer overweldigd met de gever, daar het is het eigen gevolg van deze gezegende openbaring, Hem meer kostelijk te achten boven alles, en de ziel te dwingen tot een uitworsteling van al de omhelzingen van alle andere dingen, opdat Christus het gehele hart zou bezitten, zonder iets benevens Hem; en zo zijnde afgescheiden, eergierig te zijn door zijn genoegens uit te roepen, dat daar is een genoegzame opmaking in God, en dat er niets kan ontbreken om een soort van muziek te maken in de ziel, waar Hij is gekomen, en wordt genoten.

Dit is voor een mens zichzelf uit te worstelen uit zijn omhelzing, alsof hij niet gelukkig kon zijn in die genieting, tenzij er iets benevens hem was, om op te maken de rechte mate van de zielsgenoegens. En wanneer de Heere zo bitterlijk verwekt is tot toorn, doordien Hij zo veracht is, alsof Hij een woeste wildernis was, en een land van uiterste droogte, welke is de Springader van de zielsvertrouwing. Is het wonder dat Hij door heen te gaan, onze schande op ons doet terugkeren, en getuige zijn walging van onze gestalte, en verfoeilijke dwaasheid, door ons te verlaten.

Helaas! hoe dikwijls, wanneer Hij Zichzelf vernederde, om de ziel te kussen, is het dat de stank van onze adem Hem van ons doet walgen, en heengaan; wanneer wij hebben bevonden dat Zijn Woord is de allerzoetste, nochtans door de stank uit onze mond is het openbaar dat ons hart vastkleeft aan onze verfoeilijke dingen; en in dat wij durven murmureren als Hij ons iets weigert, en onze weg omtuint met doornen; hebben wij recht over zijn weggaan te klagen, wanneer wij zichzelf weggejaagd hebben door de stank, uit ons gezicht en ziel? O hoeveel betamelijker was het voor zulk een ziel in die uur, wanneer zij begon te merken dat haar hart naar iets anders begint uit te zien, die gelegenheid van toegang waar te nemen, om uit te roepen, als van geweld en overlast, en te klagen aan Hem, over wat zich tevoren gezet had in Zijn plaats in de ziel, maar dat het nu ook zo stout en moedwillig was, dat het, indien ik zo mag spreken, zich durfde vertonen en aanbieden, om de Koningin te verkrachten in des koning tegenwoordigheid. Gaat nu met ernst pleiten om vergeving, als een, die met God in Christus verzoend en bevredigd is: over al hetgeen gij gedaan hebt, beschaamd zijnde wegens uw hoerachtig hart. Bidt dat Hij u reinige van uw afgoden, en van al uw onreinheid. O, hoe wèl zou het een ziel passen, die toegelaten was tot deze gemeenschap met Jezus, om een getuigenis te geven van haar zielsgenoegen, dat zij daarin had; te bidden om Zijn verblijf, als kennende de trouweloosheid van haar eigen hart; en de drift om te jagen naar andere dingen, en om vreemde boelen in te laten in de zielen, Hem op te offeren de sleutels van hun hart, biddende, dat wanneer Hij Zich verbergt, dat Hij de deur achter Zich wil sluiten, en de sleutel bewaren, opdat niets mocht inkomen om liefdeverlangens naar Zijn wederkomst uit te blussen of om de ziel te verontreinigen, en Hem zo van ver doen staan. Want geen afgod kan plaats hebben in 't hart, of omhelsd zijn in de boezem, zodat Jezus daar niet kan liggen tussen die borsten, totdat de ziel daarvan gereinigd is, en zij niet met een koude, maar brandende liefde uitroept: *Kom Heere Jezus, ja kom haastelijk, en stel ons eens voor U onbestraffelijk in heerlijkheid en vreugde, om U eeuwig te dienen, lieven en loven. Amen.*